

CUVÂNTUL – PEDAGOGUL – EDUCAȚIA

GHEORGHE ȘANTA

Abstract.

The study emphasizes that the knowledge of some essential characteristics of the thinking process, affectivity and will, which manifests itself in each psychological stage of age, is necessary for the priest or religion teacher, in order to be able to elaborate the desired and expected evangelical message. The spiritual life of the believer being a complex structural unit in its manifestations, in order to be known by the shepherd of souls, research is needed in this field. Knowing these, the usual methods of knowing the spiritual life of the believer can be used: observation, conversation, experiment, introspection, etc. The theoretical knowledge of psychology, combined with that gained through practical observations on the spiritual manifestations of the faithful, can be applied in religious and spiritual education to outline and shape the moral and spiritual personality of the members of the mystical Body of Christ-the Church.

Keywords: *word, teacher, education, psychology, knowledge, spiritual.*

Sufletul a fost multă vreme obiect al analizelor abstracte, ajungându-se în urma cercetărilor să se formuleze teorii cu caracter general asupra conduitelor omenesti. Toate cercetările au devenit pentru om o artă de a găsi semnificațiile actelor psihice și de a înțelege în totalitatea lor complexă o realitate a conștiinței de sine în contactul său cu altul.

Pe acest drum al cunoașterii preotul duhovnic și profesorul de religie au nevoie să pătrundă în universul de taină al sufletului omenesc pentru asimilarea unor cunoștințe din domeniul științelor naturii, științelor sociale, științelor antropologice și filosofice, din domeniul dialecticii, pedagogiei, esteticii, etnografiei etc.¹ toate acestea însă raportate la Revelația divină și în

¹ Al. ROȘCA, *Psihologia generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, pp. 15, 26.

special având amprenta harului lui Dumnezeu. Dacă prin stimularea însușirii cognitive a oricărei persoane și pătrunderea în adâncul tăinuit al sufletului său îi dă posibilitatea de orientare în viața psihică proprie, făcându-l conștient de stările sale psihice pentru a-și înțelege însușirile, cu atât mai mult este necesară această cunoaștere pentru preotul duhovnic sau profesorul de religie, care se adresează comunității de credincioși sau comunității de elevi. Dacă ei au și o pregătire prealabilă în domeniul vieții sufletești a ființei umane² vor avea un plus de valoare și înțelegere din partea ascultătorilor săi.

A transmite un mesaj înseamnă a influența direct, conștient și edificator asupra altora. O asemenea influență se cuvine să aibă atât preotul duhovnic cât și profesorul de religie asupra ascultătorilor săi, pentru aceasta se recomandă să cunoască procesele spirituale care privesc psihologia religioasă a celor care ascultă. Ignorarea din partea educatorilor (preoți și profesori) a felului de manifestare a vieții sufletești a ascultătorilor aduce după sine erori și nu vor obține ceea ce-și doresc, modelarea psihicului, spre prototipul original, care este Dumnezeu, și totodată coordonarea vieții după învățătura lui Hristos.

Deținerea anumitor cunoștințe teoretice din diferite domenii de cercetare cu privire la modalitățile de manifestare ale sufletelor ascultătorilor îl ajută pe preot (profesorul de religie) să discearnă pe calea cunoașterii mersul vieții lor sufletești, să poată stabili mai ușor specificul trăirii lor religioase și duhovnicești și să explice în expunerile sale mai amănunțit manifestările acestei trăiri.

Cuvântul Mântuitorului Hristos a fost întotdeauna adaptat la cerințele sufletești ale ascultătorilor săi, pentru că El cunoștea în mod deplin toate tainele sufletelor celor care-L căutau, și-L ascultau.

Ființa umană nu se poate divide, legătura internă dintre procesele psihice, aflate la un anumit nivel de dezvoltare, conferă fiecărei persoane o anumită stare psihică specifică, iar cunoașterea mijloacelor prin care se pot apropia sufletele de Dumnezeu, se obține în urma acumulării unor cunoștințe generale despre viața spirituală a omului și în special metodele de cercetare individuală a fiecărui suflet.³ Cunoașterea unor caracteristici esențiale ale procesului de gândire, afectivitate și voință, care se manifestă în fiecare etapă psihologică de vârstă, este necesară spre a putea elabora mesajul evanghelic dorit și așteptat.

Acțiunea educativă realizată de preot (profesor de religie) asupra fiilor săi duhovnicești (elevilor) devine mai ușoară în urma cunoașterii uni-

² Pr. Nicolae TERCHILĂ, *Psihologia contemporană și învățământul religios*, Sibiu, 1935, p. 5.

³ Gaston RABEAU, *Introduction de la psychologie*, Paris, 1926, p. 301.

tății structurale a vieții psihofizice a acestora. El poate semăna adevărurile de credință în sufletele deschise pentru primirea unor asemenea adevăruri. Sfântul Ioan Gură de Aur s-a ocupat în mod special cu educația religioasă, lăsându-ne un tratat despre aceasta⁴, prezentând metodele de aplicare în formarea religioasă a copiilor și părinților. Cunoscând foarte bine acest context spiritual, păstorul de suflete va avea succes în procesul educativ al credincioșilor săi, analizând fiecare situație în parte și găsim noi metode de lucru în vederea atingerii scopurilor propuse, în special cel al mântuirii. Aceasta se poate obține cu multă răbdare, deoarece este mai ușor să cioplești o statuie într-un bloc de piatră, decât să stabilești cu precizie o formulă de dezvoltare a sufletului orăru credincios, care să fie firească și să poată fi aplicată și în educație.⁵

După felul de manifestare a vieții religioase a credincioșilor s-a căutat să se cunoască posibilitatea lor de memorare, calitățile operaționale ale gândirii, modul cum înțeleg și pot analiza anumite situații, dacă gândirea lor este corectă. Important este să se cunoască cum apar primele semne ale modelării caracterului religios, duhovnicesc, primele frământări de acest fel. Unii credincioși, cu toate că sunt mai receptivi pentru adevărurile de credință, așteaptă să li se vorbească folosindu-se exemple concrete și intuitive, care să-i determine la o aplecare mai stăruitoare asupra pătrunderii în tainele cunoașterii adevărurilor mântuitoare, pentru aceasta preotul duhovnic (profesorul de religie) va folosi imagini concrete, descrieri din natura înconjurătoare și din viața lor practică.⁶

Cunoașterea emotivității credincioșilor prezintă un deosebit interes pentru preotul duhovnic, cele mai frecvente emoții fiind cele de teamă amestecată cu iubire și încredere, sau cele de mânie și răzbunare. Prin urmare, preotul duhovnic ca educator și propovăduitor al Cuvântului lui Dumnezeu, va trebui să înțeleagă teoretic care este perioada de formare și cristalizare a cerințelor interioare, de tensiuni cognitive, de creștere a caracterului critic al gândirii și afectivității religioase.⁷ Pentru aceasta, pregătirea teologică și psihologică a preotului trebuie să fie bine conturată și structurată. Cunoașterea felului cum se dezvoltă individual funcțiile vieții sufletești a ființei umane, toate condițiile psihologice în care se poate forma și dezvolta educația religioasă, precum și cele ce privesc modul în care se pot asimila mai ușor cunoștințele religioase, sunt de un interes major pentru preotul

⁴ SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Despre educația copiilor*, trad. de Arhid. I. Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 65.

⁵ Pr. N. TERCHILĂ, *Psihologia contemporană și învățământul religios*, p. 7.

⁶ Lucian BOLOGA, *Psihologia vieții religioase. Contribuții la studiul structurii și evoluției vieții religioase individuale pe bază de cercetări statistice*, Ed. Cartea Românească, Cluj, 1930, p. 396.

⁷ Ursula ȘCHIOPU, *Psihologia copilului*, ed. a II-a, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 285.

duhovnic. Sesizarea transformărilor rapide în perioada adolescenței, atât de natură psihologică, cât și biologică, dezvoltarea imaginației și o mai mare aventurare a intelectului în diferite domenii care prezintă interes, modificarea simțitoare a diferitelor categorii de senzații, o dezvoltare a puterii de percepție, o creștere a curiozității, a puterii de observație, a sensibilității și a puterii de intuiție. Se face o trecere de la o memorare foarte exactă la cea logică, se urmărește capacitatea de a alege, de a compara și selecționa cunoștințele, de a sesiza esențialul. Transformări calitative se produc și în procesul fixării, păstrării, recunoașterii și reproducerii cunoștințelor, care se fixează prin imagini, se păstrează prin criterii logice, se recunosc prin asociații și reprezentări și se reproduc într-un stil special împrumutat de la cei din jur.

Pentru a fi înțeles cât mai bine cuvântul Evangheliei, Sfântul Chiril al Ierusalimului recurgea adesea la metoda intuitivă, ținând seama de faptul că aceia care doreau să primească Botezul creștin erau începători și deci neinițiați în tainele creștine, astfel prezenta cunoștințele religioase în catehezele sale într-un mod intuitiv, plastic și plin de imaginație.⁸ Pe măsura dezvoltării personalității se intensifică elaborarea idealurilor printr-o evoluție a laturii cognitive, afective și voliționale. Este o fază de intensă formare a gândirii abstracte și a intereselor pentru tot ce se petrece în jur, este vârsta marii sincerități, a naivității și a aderării fără nici un fel de rezervă la adevăr și dreptate, vârsta unei integrități morale. Efectul pozitiv al unor asemenea cunoștințe teoretice în acțiunea educației religioase, îl obligă pe preotul duhovnic și profesorul de religie să nu negligeze studierea manifestărilor sufletești umane a fiecărei categorii de vârstă.

În actul perceptiv se exprimă forma de concordanțe dialectice complexe între gândire și observație, reprezentări vechi și noi, legate de o mare dezvoltare a capacității de observație „care devine deosebit de ascuțită”.⁹

Formarea duhovnicească a persoanei duce la posibilitatea sferei lor de cunoaștere, aceasta se realizează dacă preotul duhovnic cunoaște măcar în linii generale felul cum se manifestă viața sufletească a credincioșilor, pentru aceasta vocabularul său trebuie să fie ales în așa fel încât să contribuie efectiv la zidirea lor sufletească. O vorbire nuanțată și plastică, pentru care credincioșii au o mare preferință, face ca sensul și semnificația exprimării în transmiterea mesajului evanghelic să atragă și să placă acestora.

Considerăm că prin cunoașterea stării psihofizice a credincioșilor de toate vârstele, preotul duhovnic (profesorul de religie) poate contribui la realizarea echilibrului lor sufletec, poate să canalizeze viața lor spre idealul sfințeniei, să le purifice sentimentele, să le trezească nostalgia după scopu-

⁸ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, coll. Izvoarele Ortodoxiei, 7, București, 1943.

⁹ SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, p. 296.

rile înalte și să le înnobileze sufletele, cu tot ceea ce este bun, frumos, drept și sfânt. În educația religioasă credincioșii au nevoie din partea păstorului lor sufletească de multă bunăvoință, înțelegere și amabilitate¹⁰.

Cercetările psihologice au ajuns la concluzii destul de avansate, având o importanță excepțională pentru perfecționarea metodicii și tehnicii demersului pedagogic.¹¹ Astfel au fost cercetate deprinderile, aptitudinile, temperamentele, caracterul etc. Se știe deja foarte clar, că deprinderile sunt rezultatul procesului de învățare. Aptitudinile reprezintă însușirile psihice și fizice care permit să se realizeze cu succes anumite forme de activitate. Dezvoltarea aptitudinilor este strâns legată de însușirea de cunoștințe, priceperi și deprinderi, care la rândul lor ușurează însușirea acestora. Preotul duhovnic, cunoscând felul aptitudinilor credincioșilor săi, pe baza acestora își poate construi mesajul său spre a fi mai ușor perceput și însușit în vederea schimbării și transfigurării vieții în Hristos.

Atunci când este vorba de particularități temperamentale, preotul duhovnic va face apel la îndrumarea individuală, în urma observației comportamentului acestora, va căuta tot în particular să aprecieze inteligența, imaginația creatoare, conștiinciozitatea, voința.¹² Tipurile și temperamentele ascultătorilor fiind într-o continuă mișcare și schimbare, se pot perfecționa în timp numai sub influența educației. Cunoașterea vieții sufletești, a diferitelor categorii de credincioși și a manifestărilor acestora pot fi percepute cu succes de păstorul sufletească, în special în scaunul de duhovnic. Având această demnitate încredințată de Dumnezeu prin episcopul care l-a hirotonit și care la rândul său l-a hirotesit ca duhovnic, are posibilitatea de a îndruma și sfătui pe credincioșii săi. Aici, multe din frământările sufletești ale credincioșilor sunt destăinuite. În asemenea ocazii cunoștințele teoretice de psihologie, îmbinate cu cele câștigate prin observațiile practice asupra manifestărilor sufletești ale credincioșilor, pot fi aplicate în educația religioasă și duhovnicească întru conturarea și modelarea personalității morale și spirituale a membrilor Trupului tainic alui Hristos-Biserica.

Scopul observării și studierii individuale pe care preotul duhovnic o are asupra ascultătorilor săi este acela de a îndruma viața lor spirituală pe drumul cunoașterii în lucrarea mântuirii. Iată, de pildă, cum Sfântul Grigorie Teologul privea afectivitatea ascultătorilor săi în cuvântarea sa pentru cinstirea marelui Atanasie: „Ceea ce este soarele pentru lucrurile simțite, aceea e Dumnezeu pentru lucrurile gândite. Soarele luminează

¹⁰ Charles Conant JOSEY, *The Psychology of Religion*, Macmillan Company, New York, 1927, p. 164.

¹¹ I. M. KANTOR (coord.), *Dictionar pedagogic*, vol. 2, trad. de V. Harea, M. Gumă, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1964, p. 1140.

¹² Al. ROȘCA, *Psihologia generală*, p. 146.

lumea văzută, Dumnezeu pe cea nevăzută; unul face priveliște celor trupești asemănătoare soarelui, și Celălalt face firile cugetătoare asemănătoare lui Dumnezeu. Și precum cel dintâi, dând celor văzători puțința de a vedea, iar celor văzute puțința de a fi văzute, este cel mai bun lucru din cele văzute, tot astfel Dumnezeu hărăzind celor ce gândesc și celor ce sunt gândite, unora puțința de a gândi, celorlalte puțința de a fi gândite, este ființa cea mai înaltă din cele cunoscute.”¹³ Astfel Sfântul Grigorie îi determină pe ascultătorii săi la o trăire adâncă în Dumnezeu, deschizându-le perspectiva unei mari bucurii sufletești.

Cunoașterea rezultatelor la care a ajuns psihologia religioasă, studiind manifestările credincioșilor, nu pot fi înțelese în afara unității sufletești personale, ele ne fiind izolate de străfundul sufletului credincioșilor, care lucrează împreună cu harul lui Dumnezeu.

În procesul de trăire duhovnicească există sentimentul apropierii din ce în ce mai mult de Dumnezeu, iar înțelegerea și cunoașterea acestor trăiri ajută mult preotului duhovnic în pastorația sa. Trăirile religioase se mișcă în unitatea sufletească a fiecărui credincios și este aproape imposibil de a fi cunoscute separat de complexitatea vieții psihice. Preotul duhovnic în transmiterea adevărului evanghelic, în timpul vorbirii pentru a crea o legătură psihică unitară între el și ascultători, trebuie să știe cum să se pună pe sine de acord cu trăirile sufletești ale fiecărui scultător în parte, așa cum reușeau marii Părinți ai veacului de aur al creștinismului.¹⁴

În structura ființei umane, două imbolduri pornesc și își continuă lupta pentru întâietate. Unul îndeamnă spre o trăire dictată de instinctele primare și altul îndeamnă spre o trăire conștientă și morală. Din cel de al doilea imbold se pot naște acele trăiri religioase și duhovnicești, pe care preotul duhovnic să caute să le mențină și să le modeleze prin educație și prin mesajul evanghelic, folosind și cunoștințele sale psihologice, într-o continuă osmoză cu trăirea sa duhovnicească¹⁵.

Trăirile religioase depind și de starea sănătății psihofizice ale credinciosului. Dacă acesta suferă de o boală psihică și manifestarea religioasă va fi una bolnavă. De această latură a vieții sufletești se ocupă psihopatologia, care studiază tulburările activității psihice a omului și contribuie la elaborarea metodelor de a diagnostica și de a găsi căile de restabilire a funcțiilor tulburate din cauza bolii¹⁶.

¹³ SFÂNTUL GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cuvântarea a 21-a în cinstea Sfântului Atanasie*, în Șt. BEZDECHI, *Bucăți alese din opera Sfântului Atanasie cel Mare, Patriarhul Alexandriei*, însoțită de un studiu, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1925, p. 114.

¹⁴ SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Comentariu la Psalmi*, trad. de Pr. Olimp N. Căciulă, coll. Izvoarele Ortodoxiei 2, București, 1939, p. 268.

¹⁵ Ch. C. JOSEY, *The Psychology of Religion*, p. 46.

¹⁶ Al. ROȘCA, *Psihologia generală*, p. 26.

Cunoașterea unor asemenea tulburări de manifestare de către preotul duhovnic sunt absolut necesare în activitatea sa, ca să poată interveni prin cuvânt sau prin faptă pentru a le îndepărta pe cât este posibil, aceasta cu atât mai mult cu cât asemenea stări sunt urmări ale abaterii de la normele morale, urmări ale păcatului. Păcatul influențează în mod negativ asupra psihicului credinciosului,, tulburându-i și schimbându-i buna sa funcționare. Păcatul slăbește puterea de judecată și puterea voinței credinciosului, dând posibilitatea apariției și dezvoltării patimilor, vieții instinctuale și impulsurilor perverse care pun stăpânire pe comportamentul sau.¹⁷

Preotul duhovnic trebuie să aibă în atenție, că, pentru a dirija spre un echilibru stabil viața sufletească a ascultătorilor săi, este necesar să posedă unele cunoștințe de psihologie patologică și patologie mintală, pentru a combate de pildă viciul, imoralitatea și consecințele lor psihice maladive. Viața sufletească a credinciosului fiind o unitate structurală complexă în manifestările ei, pentru a fi cunoscută de către păstorul de suflete, este nevoie de o cercetare și în acest domeniu. Cunoscând acestea, în lucrarea sa poate folosi într-o oarecare măsură metodele obișnuite ale cunoașterii vieții sufletești ale credinciosului: observația, convorbirea, experimentul, introspecția etc.

În activitatea sa educativă, preotul duhovnic se adresează diferitelor categorii de credincioși. De aceea este necesar ca în timpul transmiterii mesajului evanghelic să se creeze o legătură de armonie sufletească între el și credincioși, care să contribuie la ușurarea înțelegerii depline a celor relatate. Preocuparea păstorului sufletească este de a adapta cunoștințele religioase la necesitățile sufletești ale ascultătorilor și modul în care el știe să aplice cunoștințele teoretice pe care și le-a însușit în contactul cu viața sufletească a credincioșilor săi. Dacă preotul duhovnic reușește în timpul transmiterii mesajului evanghelic să creeze o comunicare spirituală între el și ascultătorii săi prin antrenarea atenției asupra cuvântului său, atunci împlinește adevărata sa misiune pastorală.

Receptarea cuvântului și transfigurarea ființei umane

În învățătura ascetică despre ființa umană - partea receptivă a cuvântului este nous-ul - care se manifestă în diferite forme și procese psihice cum ar fi: conștiința, percepția, memoria, diferitele tipuri de raționament, motivația, voința, precum și diferite trăsături de caracter.¹⁸ Apare însă o diferență clară între nous ca rațiune discursivă sau inteligență și nous ca minte, ca organ suprarățional a unei înțelegeri intuitive a adevărului spiri-

¹⁷ Diac. Nicolae BALCA, *Aspectul patologic al persoanei umane și pastorația*, în rev. Studii Teologice, an VII (1955), nr. 7-8, p. 500.

¹⁸ Diac. N. NICOLAESCU, *Cadrul problemei sinoptice* în Studii Teologice, an VI (1954), nr. 3-4, p. 125.

tual. Prima apare în vorbirea obișnuită ca inteligență, iar a doua semnificație e legată de esența naturii umane în toată diversitatea existenței personale, dincolo de orice fenomene sau activități limitate sau vag cerebrale.¹⁹ Se distinge o deosebire față de simplu raționament, fiind aplicat înțelegerii substanțelor inteligibile, eterne, minții celei mai înalte, celei divine.

Aspectul principal al conceptului privește chipul lui Dumnezeu, ca centru al personalității, fiind izvorul caracterului și al inteligenței, și toate acestea în măsura în care receptarea cuvântului în minte (nous) păstrează unicitatea punctului de întâlnire dintre om și Dumnezeu, unde Dumnezeu Cuvântul poate fi perceput.²⁰ Să nu uităm însă că această percepție dacă nu afectează inima, poate rămâne o teorie frumoasă – pe care o vom mai întâlni și cu alte ocazii. Când vorbim însă de transfigurare – totul se petrece la nivelul minții și al inimii în același timp. Mintea coborâtă în inimă. Aici întâlnirea cu Dumnezeu e percepută ca o bucurie nesfârșită care depășește orice limite. Se pare că aici la nivelul inimii cuvintele tac, totul se rezumă la trăirea prezenței lui Dumnezeu, care se concretizează printr-o experiență a bucuriei, a iubirii, a recunoștinței, a smereniei, a stării de har ce cuprinde întreaga ființă.

La întâlnirea cu Dumnezeu în inimă, cuvintele nu mai formează un subiect de reflecție, ele nu se mai interpun între om și Dumnezeu, prezența lui Dumnezeu copleșind totul. Acum cuvintele sunt în același timp și pronunțate și depășite. Astfel cuvintele nu devin fantasmе care au propria lor existență aparentă, ci exprimă contactul nemijlocit cu realitatea lui Dumnezeu. Atenția nu se îndreaptă asupra cuvintelor, ci asupra lui Dumnezeu.²¹ În inimă întâlnindu-se omul cu Dumnezeu, întreaga ființă umană este proiectată în Dumnezeu cu o iubire nesfârșită.²²

Fiindcă în inimă are loc întâlnirea dintre om și Dumnezeu, tot din inimă pornesc gândurile către minte și pornirile de evlavie sau cele pătimase, astfel inima devine un adevărat câmp de luptă între bine și rău. Prin Cuvântul lui Dumnezeu primit în inimă, Duhul lui Dumnezeu se sălășluiește întru noi, iar Împărăția cerurilor este înlăuntrul nostru și prin urmare lupta împotriva vrăjmașului se dă pe tărâmul inimii. Datorită atacurilor vrăjmașului asupra inimii și abandonarea luptei omului, rezultatul acestora este cel mai adesea „împietrirea inimii”. Unii Părinți definesc această stare ca fiind un fel de „nesimțire”, alții înclină să vorbească despre o „îngroșare” a inimii sau despre o „învârtoșare” a acesteia. Sfântul Marcu Ascetul spune: „Celui învâr-

¹⁹ John CHRYSOAVGIS, *Sfântul Ioan Scărarul, de la Pustia egipteană la Muntele Sinaiului*, trad. de Gheorghe Fedorovici, Ed. Sophia, București, 2005, p. 161.

²⁰ J. CHRYSOAVGIS, *Sfântul Ioan Scărarul*, pp. 162-164.

²¹ Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, Ed. Deisis, Sibiu, 2003, p. 74.

²² Pr. D. STĂNILOAE, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, p. 74.

toșat la inimă nu-i folosește cuvântul mai adânc, căci unul ca acesta nu primește un alt înțeles al pocăinței afară de cel al spaimei”²³.

Potrivit Sfântului Ioan Scărarul, într-o asemenea stare inima se împietrește, devenind incapabilă de a mai simți delicatetea prezenței lui Dumnezeu. Pentru a redobândi această simțire, inima trebuie să fie „înmuiată”²⁴. Această însușire a inimii învârtosite este o temă biblică preluată de la profetul Iezechiel: „Vă voi da inimă nouă și duh nou vă voi da; voi lua din trupul vostru inima cea de piatră și vă voi da inimă de carne” (Iez 36,26). Fiecare om este unic în capacitatea sa de îmbogățire spirituală și de comunicare inepuizabilă și mereu nouă ca o ființă întreagă, formată din suflet și trup. Fiecare ființă umană arată un anumit mod de spiritualizare a materiei din trupul său, un anumit mod de a se comunica spiritual prin materie, un anumit mod de a-i da un sens și o frumusețe spirituală. Dar comunicarea aceasta e cu atât mai bogată și mereu nouă și plină de atenție față de ceilalți, cu cât omul e mai puțin preocupat de grija de a satisface în mod egoist plăcerile oarbe ale trupului, rămânând ancorat în Hristos prin transfigurarea vieții și schimbarea inimii. Este vorba aici de o detașare totală a omului față de forma actuală a lumii ca păcat și de a merge până la jertfa vieții proprii prin credința în Dumnezeu. Conștientizarea preotului ca păstor de suflete, chemat el însuși la jertfă, după modelul lui Hristos, Cel pe care-L mărturisește, și conștientizarea credincioșilor săi prin mesajul evanghelic, care are în centrul său Jertfa lui Hristos, va aduce după sine dăruirea lor, având o perspectivă clară ce conduce spre Împărăția lui Dumnezeu.

Astfel se pune în evidență accentuându-se importanța Jertfei lui Hristos pentru mântuirea noastră, eliberându-ne de egoism, arătându-ne dragostea față de Dumnezeu și față de semenii. Pentru a ne comunica acest duh de jertfă, Hristos se află continuu în stare de jertfă în fața Tatălui, având o preoție netrecătoare (Evr 7,24). În această stare de jertfă ni Se împărtășește și nouă, ca și noi la rândul nostru să ne aducem jertfă curată pe altarul credinței, părăsind egoismul așa cum mărturisește Sfântul Chiril din Alexandria, că în starea de jertfă nu putem ajunge decât unindu-ne cu Hristos, având sentimentul predării noastre totale Tatălui ceresc. Așa ne pregătim să intrăm în comuniunea largă și desăvârșită a Împărăției lui Dumnezeu, care e una cu viața netrecătoare a învierii.

Fără lupta de biruire a egoismului prin unirea cu Hristos, nu putem ajunge la comuniune desăvârșită cu Hristos, sau starea de Împărăție a lui Dumnezeu, în care fiecare vom avea toate ale lui Dumnezeu.

²³ SFÂNTUL MARCU ASCETUL, *Despre legea duhovnicească* 148, în *Filocalia*, vol. I, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 2005, p. 229.

²⁴ SFÂNTUL IOAN SCĂRARUL, *Scara în Filocalia*, vol. IX, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 261.

Mântuitorul Însuși a ales calea Jertfei, calea umilirii și a morții, ceea ce a schimbat cursul istoriei. Crucea redefinindu-L pe Dumnezeu, ca pe Acela care a renunțat la a-și exercita puterea, alegând în schimb să iubească. Puterea, indiferent cât este de bine intenționată, produce suferință. Dragostea fiind vulnerabilă, absoarbe suferința.

Crucea nu este un drum care ocolește, nici un obstacol pe calea Împărăției, nu este nici măcar calea spre Împărăție; ea este Împărăția coborâtă printre noi.

Mântuitorul Iisus Hristos ne-a lăsat porunca de a ne aminti de moartea Sa pe Cruce – de Jertfa Sa – atunci când ne adunăm la Sfânta Liturghie. „Și luând pâinea, mulțumind a frânt și le-a dat lor zicând: Acesta este trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea Mea. Asemenea și paharul, după ce au cinat zicând: Acest pahar este Legea cea nouă, întru Sângele Meu, care se varsă pentru voi” (Lc 22, 19-20). Nu a fost necesar să ne poruncească să ne amintim nici de Duminica Floriilor, nici de Sfintele Paști. „Să faceți aceasta întru pomenirea Mea!”, este clar că a dorit să nu uităm de Jertfa Lui de pe Calvar ofensând pe grecii mândri de zeii lor și pe evreii care așteptau de veacuri un Mesia cu înfățișare de împărat.

Crucea reușește să ofere răspunsuri la realități mult mai adânci din inimă omenească. Hristos Domnul și Cel răstignit a format o punte între sentimentele ce le creează această lume de o imperfecțiune și indiferență crude în nevoia noastră umană de Dumnezeu, de a simți că El este prezent. Crucea ne explică adevăruri profunde care, dacă n-ar exista ea, nu ar avea nici un sens. Crucea aduce speranță în clipa când am pierdut orice speranță.

Sfântul Apostol Pavel L-a auzit pe Dumnezeu spunându-i: „Puterea mea în slăbiciune este făcută desăvârșită” (II Cor 12,10) și a adăugat: „Simt plăcere în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, și în strâmțorări.” Apostolul Pavel arată spre o taină care lasă mult în urmă orice cale de rezolvare a suferinței și a greutăților vieții. El nu vorbește despre o resemnare asumată, ci despre o transformare, o transfigurare a ființei în Hristos.

În Vinerea Mare Dumnezeu a învins păcatul, a înfrânt moartea, a triumfat asupra lui Satan și a luat pe ai Săi înapoi: „Mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat. Și ieșind din morminte, după Învierea Lui, au intrat în cetatea sfântă și s-au arătat multora” (Mt 27,52-53). În acel act de transformare, Dumnezeu din cel mai monstruos act al istoriei, face cea mai mare victorie.

Cu toate că Domnul S-a identificat cu predica Sa, cu învățătura Sa, dându-ne exemplul personal, mulți dintre urmașii Săi nu au rezistat ispitei de a alege drumul lui Irod și nu pe al Său. El nu a spus nimic despre o Biserică triumfătoare care va împărți puterea cu autoritățile politice, ci Biserica, ca Împărăție anticipată a lui Dumnezeu care ne pregătește pen-

tru împărtășirea continuă cu Hristos, manifestandu-se prin multiple forme: credință, rugăciune, cuvânt transmis ca mesaj divin, pocăință – viață curățită de păcat și dăruită cu dragoste lui Dumnezeu și altora.

Citim deseori despre Domnul Iisus Hristos în Noul Testament că: „I s-a făcut milă” – „Și ieșind a văzut mulțime mare și I S-a făcut milă de ei, și a vindecat pe bolnavii lor” (Mt 14,14); „Și ieșind din corabie, Iisus a văzut mulțime mare și I s-a făcut milă de ei, căci erau ca niște oi fără păstor, și a început să-i învețe multe” (Mc 6,34), exprimând sentimentele mamei pentru copilul din brațele ei.

Adesea Domnul Se oprește din drumul Lui pentru a-i îmbrățișa pe cei nevrednici și lipsiți de iubire, pe cei care nu prezintă nici un interes pentru restul societății, pe cei care ne incomodează și am vrea să nu ne mai stea în cale - pentru a ne dovedi că până și acești „nimeni” au o valoare infinită în ochii lui Dumnezeu. O femeie necurată, cu scurgere de sânge de doisprezece ani, prea sfioasă și rușinoasă, pentru a-L aborda pe Iisus față în față, s-a atins pe furiș de haina Lui, sperând să treacă neobservată. Dar El a observat, iar ea a descoperit ca atâția alții, care se considerau niște „nimeni”, că nu te poți ascunde de privirea lui Iisus. El ne-a demonstrat personal că Dumnezeu iubește oamenii nu ca rasă sau specie, ci ca persoane. Pentru Dumnezeu suntem importanți: „Iubind pe cel nedemn de iubire, spune Fericitul Augustin, îl faci demn tocmai de așa ceva.”

Atitudinea lui Iisus față de cei ce suferă, față de cei mici și neînsemnați ne ajută să întrezărim puțin din inima lui Dumnezeu. Dumnezeu nu este Absolutul insensibil, ci Absolutul iubitor, care Se apropie de om. Cred că Domnul se uită la toate slăbiciunile noastre așa cum S-a uitat la văduva aflată lângă sicriul fiului ei, și la Simon leprosul și la celălalt Simon Petru, care s-a lepădat de El cu blesteme.